

Prof. ucz., dr hab. Małgorzata Adamik-Szysiak
Instytut Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach
Wydział Politologii i Dziennikarstwa
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
w Lublinie

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgra Rafała Guzowskiego
„Cyfryzacja telewizji naziemnej w Polsce w rządowej polityce medialnej”,
napisanej na Wydziale Nauk Społecznych
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
pod kierunkiem dr hab. Mirosławy Wielopolskiej-Szymury

Przedłożona praca podlega ocenie zgodnie z wymogami określonymi w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r., poz. 1789, z późn. zm.) w odniesieniu do oryginalności rozwiązania problemu naukowego, wykazanej w rozprawie ogólnej wiedzy teoretycznej Autora w danej dyscyplinie naukowej oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Podjęty w pracy doktorskiej temat jest nie tylko aktualny, ale przede wszystkim istotny i wypełniający zauważalną lukę w dyscyplinie nauki o polityce i administracji w zakresie pogłębionych rozważań i analiz nad celami, narzędziami kreowania i dotychczasową, realizacją przez instytucje rządowe polityką medialną w zakresie cyfryzacji telewizji naziemnej. Autor na podstawie zebranych źródeł (w znakomitej części dokumentów, w tym samodzielnie tłumaczonych) opisał proces wdrażania naziemnej telewizji cyfrowej w Polsce, przywołując przy tym także (jako pole porównawcze) rozwiązania przyjęte w tym zakresie w wybranych państwach, takich jak: Czechy, Francja, Hiszpania i Norwegia.

Autor wykazuje się w pracy wiedzą teoretyczną z zakresu badanego obszaru. W rozprawie podejmuje udaną próbę poszukiwania nowych perspektyw omawianych zjawisk, z powodzeniem podejmuje się ich interpretacji, formułuje interesujące wnioski i konstatacje, wskazując przy tym rodzące się pytania i kierunki dalszych badań.

Temat i zaproponowany przez mgra Rafała Guzowskiego sposób jego ujęcia uważam za ważny poznawczo, społecznie. Autor wykazuje się w pracy wiedzą teoretyczną z zakresu badanego obszaru oraz umiejętnością analizy, w tym interpretacji zgromadzonych źródeł (dokumenty), formułuje interesujące wnioski i konstatacje, wskazując przy tym rodzące się pytania i kierunki dalszych badań.

Dysertacja liczy 257 stron, składa się z sześciu rozdziałów, opatrzonych wstępem, zakończeniem, bibliografią, spisami rysunków, tabel i wykresów. Materiał ilustracyjny zawarty w pracy jest starannie opracowany i merytorycznie zasadny (zawiera najczęściej zestawienia ilościowe, opis przyjętych kategorii czy przejrzyste podsumowania ustaleń badawczych). W tym miejscu uwagę należy zwrócić jednak na tabelę, która błędnie została zamieszczona w rozprawie dwukrotnie (opatrzona wyłącznie zmienionym tytułem na s. 88-90 oraz s. 167-169).

Przyjęta przez mgra Rafała Guzowskiego konstrukcja pracy pod względem formalnym i merytorycznym jest poprawna. Podział treści jest logiczny, służy realizacji zadania badawczego. Tytuły poszczególnych rozdziałów w większości odpowiadają ich zawartości, jedyna uwaga dotyczy nazwy części 5.2.1 „Charakterystyka kampanii informacyjnych w Republice Czeskiej, Hiszpanii, Francji oraz Norwegii”, wymagającej przeredagowania. W treści bowiem opisywane są tu głównie rozwiązania przyjęte w Czechach i w Hiszpanii, na temat Francji i Norwegii Autor zamieścił jedno zdanie, jednocześnie podkreślając trudności w dotarciu do wiarygodnych źródeł dotyczących prowadzonych tu kampanii informacyjnych (s. 193), o kierunkach polityki medialnej realizowanej w tych dwóch państwach Autor pisze we wcześniejszej części pracy. Uwagę zwraca również poprzeczenie rozdziałów 4, 5 i 6 wprowadzeniem do omawianej problematyki, takiego rozwiązania Autor nie zaproponował we wcześniejszych częściach pracy, właściwą wydaje się zatem konieczność ujednolicenia struktury.

2

Kluczowymi źródłami dla Autora były trafnie wskazane akty prawne, dokumenty urzędowe (raporty i zestawienia, w tym pochodzące z przywoływanych państw), nie zabrakło również przeglądu literatury i licznych odniesień do dotychczasowych ustaleń badaczy w zakresie poruszanej w pracy problematyki. W tym ujęciu zastrzeżenia budzi jedynie zaproponowany układ Bibliografii, w którym akty prawne zostały wymienione nie jako pierwsze, lecz ostatnie, w dalszej kolejności wskazane powinny zostać dokumenty, po czym opracowania naukowe i źródła internetowe. Autor wymienia w wykazie (oraz w przypisach) wiele adresów stron internetowych, warto byłoby je jednak opisać nazwiskiem autora czy tytułem przywoływanego materiału.

We wstępie, mgr Rafał Guzowski poza wprowadzeniem do tematu refleksji naukowych, określa główny cel badawczy pracy, cele szczegółowe oraz pytania badawcze (nie formułuje hipotez). Uzasadnia wybór zastosowanej metodologii i przyjętej cezurę czasowej badań.

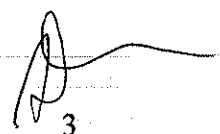
Deklarowany w pracy główny cel badawczy, jakim była „charakterystyka celów i narzędzi polityki medialnej prowadzonej przez instytucje rządowe w kontekście cyfryzacji telewizji naziemnej” (s. 5) został zrealizowany.

Pomocne były tu sformułowane cele szczegółowe kolejno wyliczone przez Autora:

- „1. Określenie miejsca cyfryzacji telewizji w polityce medialnej instytucji rządowych na podstawie analizy dokumentów;
2. Wskazanie na znaczenie polityki informacyjnej jako istotnej części polityki medialnej dotyczącej cyfryzacji telewizji w Polsce;
3. Wskazanie czy i kiedy pojawiła się idea rozpoczęcia działań z zakresu polityki medialnej w odniesieniu do cyfryzacji telewizji naziemnej w Polsce;
4. Porównanie działań z zakresu kampanii informacyjnych prowadzonych w wybranych krajach do polskich rozwiązań;
5. Omówienie procesu ujednolicenia polskiego prawodawstwa do wymogów Unii Europejskiej w zakresie digitalizacji sposobu nadawania sygnałów telewizji naziemnej” (s. 5).

W swych badaniach Autor poszukiwał odpowiedzi na pięć pytań:

- „Jakie kierunki polityki medialnej przyjmowały instytucje publiczne oddziałujące na rozwój mediów po 1997 r. w zakresie cyfryzacji telewizji naziemnej?
- Czy w krajach Ameryki Północnej i państwach Unii Europejskiej cyfryzacja telewizji naziemnej była ważnym problemem polityki medialnej?

3

- Jakie znaczenie ma cyfryzacja jako czynnik zmian i postępu?
- Jakie dokumenty regulują proces cyfryzacji telewizji naziemnej w Unii Europejskiej i w Polsce?
- Jakie zagrożenia dla cyfryzacji telewizji naziemnej występują w Polsce?" (s. 6)

Zaproponowane pytanie badawcze są spójne z celem rozprawy. Jedyną wątpliwość budzi przywołanie w jednym z pytań przykładu krajów Ameryki Północnej, w treści pracy bowiem próżno doszukiwać się poszerzonych refleksji Autora w tym zakresie.

Szczegółowe uwagi dotyczące rozprawy doktorskiej

W rozdziale pierwszym, bardzo dobrze wprowadzającym w problematykę pracy, Autor omówił najważniejsze teoretyczne aspekty tematu rozprawy. W oparciu o literaturę przedmiotu wyjaśnił rozumienie i znaczenie pojęć polityka medialna oraz system medialny jako obszaru oddziaływania tejże polityki, przybliżył ustalenia dotyczące funkcjonowania mediów w społeczeństwie, scharakteryzował główne podmioty, cele a także narzędzia i instrumenty służące realizacji polityki medialnej, podkreślił istotę polityki informacyjnej.

W rozdziale drugim Autor uwagę kieruje na kolejno wyliczone instytucje publiczne w Polsce, artykułując ich kompetencje, cele i założenia w zakresie realizacji polityki medialnej. Na podstawie analizy zebranych dokumentów proponuje (graficznie przedstawiony, s. 85) autorski model zależności wynikających z przepisów prawa pomiędzy podmiotami mającymi wpływ na politykę medialną w demokratycznej Polsce. Zwraca szczególną uwagę na słabe strony oraz zagrożenia zaobserwowane na polskim rynku medialnym w kontekście cyfryzacji telewizji naziemnej.

Rozdział trzeci zawiera rozważania na temat cyfryzacji mediów audiowizualnych z perspektywy technologicznego, ekonomicznego i społecznego rozwoju. Cyfryzację (digitalizację), przejście z nadawania analogowego na cyfrowe, Autor ukazuje w świetle zmian i postępu. Zalety cyfrowego nadawania zostały jasno opisane w tabeli (s. 100). Omówiony został tu proces konwergencji w aspekcie integracji, łączności mediów audiowizualnych wraz z systemami informatycznymi, zaznaczone konsekwencje społeczne tychże przemian.

W kolejnym rozdziale Autor z powodzeniem podejmuje się przybliżenia sposobów wdrażania procesu cyfryzacji w wybranych państwach europejskich (Czechy, Hiszpania, Francja, Norwegia, Polska), uprzednio przybliżając międzynarodowe prawne podstawy cyfryzacji naziemnej telewizji w regulacjach Europejskiej Unii Nadawców, UNESCO i Rady Europy. Podniesionym tu ważnym wątkiem są trafne spostrzeżenia Autora na temat konieczności stałej edukacji medialnej (m. in. „edukacja medialna nie koncentruje się głównie na grupie dzieci i młodzieży, nie jest umiejętnością nabytą raz, jest procesem ciągłym i trwa przez całe życie niezależnie od grupy wiekowej czy przynależności do grupy społecznej”, s. 135).

Kontynuacją rozważań jest **rozdział piąty** poświęcony wyjaśnieniu istoty kampanii informacyjnych na temat cyfryzacji telewizji naziemnej. Autor wyjaśnia, czym jest kampania informacyjna, wskazuje ogólne założenia oraz elementy modelowej kampanii informacyjnej na temat cyfryzacji telewizji naziemnej. Jako przykłady do analizy posłużyły tu podjęte działania w zakresie kampanii informacyjnych dotyczących cyfryzacji we wspomnianych już pięciu państwach, przy czym Polska została omówiona w wyodrębnionym podrozdziale. Porównując przebieg cyfryzacji telewizji naziemnej w wybranych państwach europejskich, Autor wnioskuje, że kampania informacyjna w Polsce nie odbiegała od tych prowadzonych w innych państwach europejskich (s. 203). Podobieństwa podjętych działań w poszczególnych państwach w zakresie cyfryzacji telewizji mgr Rafał Guzowski przejrzysto prezentuje w tabeli (s. 204). Wśród wielu wartych uwagi wniosków przywołać warto choćby ten, w którym Autor podkreśla, że „proces cyfryzacji telewizji miał realny wpływ na dostosowanie systemu medialnego w każdym z państw i tym samym dostosowanie polityki medialnej (...) konieczność (...) dostosowania prawa do zmieniającej się gospodarczo-społeczno-ekonomicznej rzeczywistości, skutkowało jednocześnie zaktualizowaniem i reformą systemu medialnego” (s. 205).

Ostatni rozdział w całości odnosi się do działań polskich instytucji rządowych w zakresie cyfryzacji telewizji naziemnej. Zawarte zostały tu ustalenia badawcze wynikające z analizy dokumentów dotyczące poziomu zaangażowania instytucji państwowych w proces cyfryzacji. Przybliżone zostały programowe założenia polityki medialnej rządu związanej z cyfryzacją telewizji, w tym szczególnie aktywności podjęte po 2005 roku (zmiana układu sił na scenie politycznej). Interesujące w tej części pracy są ustalenia Autora na temat zagrożeń i wyzwań związanych z cyfryzacją naziemnej telewizji w Polsce (nieuczciwe praktyki sprzedażowe, poziom edukacji medialnej obywateli, wykluczenie cyfrowe, zmiany układu sił

politycznych), co więcej aktualne, bowiem odwołujące się do sytuacji i kierunków polityki medialnej obserwowanej już w 2022 roku.

Kolejne rozdziały to interesujące przedstawienie i omówienie wyników analizy zgromadzonych źródeł (głównie dokumentów). Podkreślić należy płynne łącznie przez Autora poszczególnych wątków i części pracy. W przywołanych wszystkich rozdziałach mgr Rafał Guzowski wykazał się bardzo dobrą znajomością opisywanych zagadnień, koncepcji teoretycznych oraz umiejętnością ich krytycznej oceny, analizy i syntezy. Części rozważań są z reguły krótko podsumowane. Autor wielokrotnie nawiązuje do wniosków i spostrzeżeń poczynionych we wcześniejszych fragmentach rozprawy, co pozwala śledzić tok rozważań i sprzyja przejrzystości wyводу. W pracy można odnaleźć wiele trafnych, ale i zachęcających do dyskusji spostrzeżeń i wniosków Autora wynikających z kwerendy źródłowej.

Dopełnieniem jest syntetyczne **zakończenie** rozprawy, w którym Autor wskazuje najistotniejsze ustalenia wynikające z przeglądu literatury przedmiotu oraz analizy materiałów źródłowych.

Mgr Rafał Guzowski w oparciu o interpretację zebranych źródeł (dokumenty) określił w rozprawie kierunki polityki medialnej realizowanej przez instytucje publiczne, opisał proces wdrażania naziemnej telewizji w wybranych państwach europejskich (Czechy, Hiszpania, Francja, Norwegia), na tym tle prezentując chronologicznie i szczegółowo rozwiązania przyjęte w Polsce. Podjął udaną próbę określenia zagrożeń i wyzwań dla procesu cyfryzacji telewizji naziemnej w Polsce.

Wśród licznych, interesujących i ważnych poznawczo konstatacji podkreślić warto chociażby tą, w której mgr Rafał Guzowski artykułuje w oparciu o wyniki badań, że „cyfryzacja telewizji zmieniła nie tylko sposób nadawania sygnału telewizyjnego, ale pozytywnie wpłynęła, na jakość techniczną nadawanych programów (...), na zwiększenie oferty programowej, przyczyniła się do wzrostu wiedzy w zakresie edukacji medialnej (...), wyznaczyła również kierunki postępu technologicznego oraz społecznego” (s. 233).

Rozważania zawarte w pracy utwierdzają w przekonaniu, że mgr Rafał Guzowski ma bardzo dobre rozpoznanie w literaturze przedmiotu, trafnie dobiera źródła, odważnie formułuje wnioski.

Rozprawa jest z reguły poprawnie opracowana pod względem edytorskim, zdarzają się jednak błędy, w tym w sposobie konstrukcji zdań, liczne powtórzenia sformułowań (np. „w tym miejscu”, s. 28-29 i s. 31), zdania rozpoczynające się od słów „ponieważ” (s. 11), „również” (s. 72), „albowiem” (s. 86), „podobnie” (s. 87) czy „natomiast” (s. 177), błąd w imieniu i nazwisku badaczki (jest „Barbara”, powinno być „Bogusława” Dobek-Ostrowska, s. 8, jest „Jas-Moziarewicz”, powinno być „Jas-Koziarkiewicz”, s. 13), kropki po tytułach czy skrótach (np. wg, s. 7 czy s. 192), literówki (w tym w tytule rozdz. 2) czy inne uchybienia natury technicznej (np. tytuł rysunku zamieszczony na innej stronie, s. 64). Proponuję również, przynajmniej podczas pierwszego przywołania danego badacza, podać jego pełne imię (taki zapis pojawia się w pracy jedynie sporadycznie, np. s. 96).

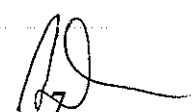
Mgr Rafał Guzowski interesująco łączy kolejne wątki i płaszczyzny rozważań. Wartościowym uzupełnieniem podejmowanych w rozprawie kwestii są stosowane przypisy wyjaśniające, dygresyjne, poszerzające wiedzę czytelnika, w tym precyzujące rozumienie stosowanych kategorii, pojęć (np. s. 33, s. 36, s. 60, s. 74, s. 99, s. 106, s. 189, s. 229).

Niewątpliwym atutem pracy jest nie tylko wieloaspektowe omówienie poruszanej problematyki, ale także sprawne łączenie różnorodnych wątków, odwołania w poszczególnych częściach rozprawy do kolejnych lub już omówionych w niej fragmentów. Mocną stroną pracy jest również ukazanie przyjętych rozwiązań dotyczących cyfryzacji w Polsce na tle innych państw europejskich. Na dobrą ocenę zasługuje podsumowanie wyników analiz i sformułowanie płynących z nich wniosków, dalszych dylematów badawczych, ale i podjęcie prób prognoz.

Wniosek końcowy

Oceniając rozprawę doktorską mgra Rafała Guzowskiego zatytułowaną „Cyfryzacja telewizji naziemnej w Polsce w rządowej polityce medialnej”, należy podkreślić, że jest ona poprawna pod względem formalnym, merytorycznym i metodologicznym.

Praca ta stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego i wzbogaca dotychczasowy dorobek nauk o polityce i administracji szczególnie o ustalenia i oryginalne wnioski wynikające z rozważań i analiz nad dotychczas realizowaną przez polskie instytucje rządowe polityką medialną w zakresie cyfryzacji telewizji naziemnej. To ważne uporządkowanie i uzupełnienie dostrzegalnej luki w badaniach w tym obszarze.

Mgr Rafał Guzowski wykazał się umiejętnością prowadzenia pracy naukowej, trafnie formułując problem badawczy i doprowadzając do jego rozwiązania, podejmując przy tym udaną próbę sformułowania prognoz.

Przedłożoną do recenzji dysertację oceniam **pozytywnie**, to praca doktorska, która **spełnia wymogi** określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r., poz. 1789, z późn. zm.).

Wnioskuje zatem o dopuszczenie mgra Rafała Guzowskiego do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.

Lublin, 08 września 2023 r.

